

BUTLLETÍ LINGUAPAX CATALUNYA

núm. 9, juliol del 2004

EDITORIAL

AGRAÏMENT AL PROFESSORAT DE LLENGÜES

Les llengües són artefactes prodigiosos, complexos i màgics. La llengua pròpia, la rebem com un regal immerescut de la comunitat lingüística immediata. Les altres llengües ja ens demanen un aprenentatge més laboriós. Totes les llengües són universos epistemològics, axiològics i simbòlics. Quan sabem parlar en la nostra llengua accedim a la condició humana plena. Quan sabem altres llengües disposem de la clau per habitar móns diferents. El progrés en l'art de les paraules ens converteix en poderosos. A l'Amèrica Llatina utilitzarien l'expressió «empoderamiento». Les diverses iniciatives a l'art de la paraula les orienten, en el marc escolar, els membres del professorat que s'encarreguen de l'educació lingüística. En realitat, totes les matèries contribueixen al perfeccionament de les habilitats lingüístiques, però el professorat especialitzat en llengües n'és el principal responsable. La societat hauria d'honorar especialment les persones encarregades de la nostra educació lingüística i facilitar la seva feina en un camí ple de dificultats. Mencionem-ne algunes.

En primer lloc, l'excessiu prestigi de les imatges com si les imatges sense les paraules no ens portessin cap a una experiència de sensacions caòtiques, intel·ligibles i potser excessivament confuses. Ens cal un equilibri entre imatges i paraules per viure amb la llum necessària. En segon lloc, la utilització de les paraules de manera interessada com ho fa la publicitat o la propaganda política. Patim una allau de paraules subordinades als poders dominants. Ens cal el gust per la paraula lliure i el sentit crític per a desemmarcar les paraules tramposes. En tercer lloc, els escandalosos lligams entre paraula i violència. Paraules que justifiquen les violències o paraules convertides elles mateixes en instruments de la violència. Ens cal un art de la paraula pacificador, paraules utilitzades per comprendre i per dialogar, per pactar i per conservar.

Per a totes aquestes raons considero tan important la feina del professorat que comparteix la filosofia de Linguapax i especialment la dels educadors i educadores que es dediquen, expressament, a les llengües. M'agradaria que gaudíssiu d'una alta autoestima i que notéssiu el respecte que suscitem per part de les persones més lúcides de la nostra societat. Això és el que comentaven i desitjaven, en públic i en privat, molts dels participants al recent congrés internacional Linguapax X, que va reunir, el passat mes de maig a Barcelona, tants científics i activistes en defensa de la diversitat lingüística com a via cap a la sostenibilitat i la pau.

Fèlix Martí

EL SEMINARI LINGUAPAX DE CATALUNYA

El dia **9 de setembre del 2003**, al Centre UNESCO de Catalunya, es va fer la reunió preparatòria del pla de treball del curs. I el **divendres 24 d'octubre**, a l'Institut d'Estudis Catalans, es va inaugurar el curs Linguapax amb una conferència oberta a tothom. El professor Isidor Marí, vicepresident de l'Institut Linguapax, va presentar el material «Llengües, universos en perill», del qual n'és coautor.

La primera sessió de treball del Seminari va ser el **dissabte 25 d'octubre** a la Sala Puig i Cadafalch de l'Institut d'Estudis Catalans. A més del professorat dels centres Linguapax de Catalunya, vam comptar amb Magdalena Pons de l'IES Alixar de Castilleja de la Cuesta.

La primera part de la sessió va estar dedicada a revisar els acords presos durant la reunió del 9 de setembre, i a concretar alguns aspectes del pla de treball fixat. Hi va haver una part informativa per part de la coordinació del Projecte quant a alguns centres que des de l'estranger col·laborarien amb l'acció «Salvem llengües»: Christian Andrieu, professor d'occità de l'Aveyron; John Muir i Jan Ward, responsables educa-

tius escocesos; i des de Portugal i Bulgària. Vam valorar molt positivament la sessió inaugural del divendres 24 a l'IEC.

Es va parlar també de diferents propostes per al Dia de la Llengua Materna: l'exposició de l'IES Ferrer i Guàrdia, i d'una proposta de fer un treball comparatiu de frases fetes, dites, locucions partint d'un recull que distribueix la coordinadora, en català i les seves equivalents en castellà, francès, italià i anglès.

Quant a materials es va parlar de la possible edició dels «Contes viatgers», de la tasca que des de l'Institut Linguapax es fa per tenir totes les unitats disponibles a la pàgina web i de l'interès, manifestat per part de la Càtedra UNESCO sobre Llengües i Educació, de fer noves unitats.

Dins de l'apartat d'informacions, Amparo Vázquez i Pilar Gorina van informar de la reunió del projecte Jaling (El despertar a les llengües) a la qual van assistir ambdues; Miquel Martí va explicar que el retorn dels EUA a la UNESCO durant la Conferència General s'ha viscut amb normalitat; Dolors Reig va presentar una proposta que ha arribat a través

de la Delegació de la Generalitat al Marroc per cooperar amb escoles d'una zona rural del Marroc.

La segona part de la sessió es va dedicar a conèixer l'experiència de Diego Gil i Empar Soler de l'IES Miquel Taradell de Barcelona. Van presentar el seu institut i el treball que fan entorn de la diversitat de llengües que hi conviuen (dotze llengües, més català i castellà), tenint en compte que el 88 % de l'alumnat és immigrant.

La segona reunió del Seminari Linguapax es va celebrar al CEIP Escola Bellaterra, el **dissabte 17 de gener del 2004**. Vam tenir com a professorat convidat Ivana Pastor i Rosalía Iborra, del Col·legi Sagrat Cor de València, i vam comptar amb una nodrida representació de l'escola que ens va acollir.

La primera part de la sessió es va dedicar a conèixer i practicar dinàmiques de presentació, de coneixement i de confiança, tal com proposa l'enfocament socioafectiu, i per dur-la a terme vam comptar amb Marina Caireta, de l'Escola Cultura de Pau de la UAB.

Durant la segona part, es va preparar el contingut de les dues trobades d'alumnes i es van tractar temes diversos. Fent un repàs general a l'activitat dels centres Linguapax, trobem: l'Escola Virolai s'ha inscrit en el projecte Mundialogo de la UNESCO i preparen la jornada anual de portes obertes; l'Escola Bellaterra exposa el seu treball dins l'acció «Salvem llengües»; el CEIP Marinada comenta que el DENIP 2004 serà celebrat conjuntament per totes les escoles de la població; l'IES Sobrequès el celebrarà conjuntament amb l'escola Migdia, que també és associada a la UNESCO.

Des de més enllà dels Pirineus, el professor Christian Andrieu del collège Albert Camus de Barrequeville, Occitània, ens ha enviat la fitxa d'inscripció a Linguapax i està esperant la resposta d'un institut català; Christian Martínez, professor de l'Escola Comte Guifré de Perpinyà ha manifestat el seu interès a participar en l'activitat de Linguapax. Des de la resta de la península: Mercedes Gándara del CEIP Manuel Vidal Portela de Pontevedra i les seves col·legues de dos altres centres estan treballant algunes activitats de la unitat «Quan viatjar no és un plaer»; des de l'IES Gustavo Adolfo Bécquer d'Aljete, el professor Miguel

Alcobendas ens convida a fer una sessió a Madrid.

El **dissabte 17 d'abril**, a la Casa de la Generalitat a Perpinyà, es va dur a terme la tercera i darrera trobada de professors del projecte Linguapax del curs 2003-2004.

Una bona part de la sessió es va dedicar a valorar les trobades d'alumnes. A continuació es va fer un intercanvi d'experiències del que s'ha fet des del mes de gener ençà: la Institució Montserrat, pel Dia Internacional de la Llengua Materna, va treballar amb la frase «T'estimo» en diferents llengües, ha participat en una proposta del barri de Sants de Barcelona entorn de les parelles lingüístiques, hi ha fet un intercanvi amb l'Escola Comte Guifré; el CEIP Escola Bellaterra presenta en *power point* els contes viatgers i els lliure a la coordinació; a més, exposa la resta d'activitats més lligades al tema de la llengua, sobretot les de les llengües amenaçades; l'escola Virolai, entre d'altres, ha fet una exposició de diaris escrits en diferents llengües; del CEIP Marinada, en destaquem l'activitat del 21 de febrer, en què cada infant va dir pels altaveus del centre un missatge en la seva llengua i n'han fet un llibret; l'IES de Matadepera ha celebrat el DENIP organitzant, de gener a març, un cicle de conferències per a tota la comunitat educativa sota el títol «Camins per la pau: la saviesa d'escoltar, la força del compromís»; el Col·legi Sagrat de Cor de València ha celebrat el Dia de la Llengua Materna i des de l'IES Ferrer i Guàrdia de St. Joan Despí es continua treballant en l'elaboració dels mapes de les llengües amenaçades d'Europa.

A la segona part de la trobada, Christian Martínez i Elisa Revilla de l'Escola Comte Guifré de Perpinyà, centre de secundària que fa l'ensenyament en català, ens parlen de la situació de les llengües a la Catalunya Nord. L'exposició es complementa més tard amb la visita a Ràdio Arrels, l'entrevista amb Pere Manzanares, i la visita a l'Escola Comte Guifré.

Abans de cloure la sessió es recorden diferents propostes pel que queda de curs escolar, entre les quals hi ha la participació del projecte i del seu professorat a la trobada del PEA a El Ejido, i s'acorda fer la primera sessió de preparació de curs abans de l'11 de setembre a Barcelona.

INFORMACIONS DIVERSES

Algunes activitats de les unitats didàctiques del projecte Linguapax van ser triades per formar part del projecte europeu **Compas** dins d'un apartat anomenat «bones pràctiques». Compas és un projecte dut a terme entre policies i entitats dels Països Baixos, Itàlia, i Catalunya. Aquest curs hem tingut ocasió de conèixer més de prop el projecte en dues ocasions: una el 3 de desembre, a la seu de Rosa Sensat a Barcelona, i l'altre, el 16 de març, a l'Escola de Policia de Catalunya, a Mollet del Vallès.

El Servei d'Ensenyament del Català (SEDEC) del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya va encarregar a Dolors Reig la xerrada **En so de pau** adreçada al professorat de català de secundària, dins la cam-

panya «El gust per la lectura». La conferència s'ha fet durant el segon trimestre del curs a: Barcelona, Girona, Lleida, Martorell, Mataró, Sabadell, Tarragona, i Tortosa.

El Centre UNESCO de Catalunya, l'Institut Linguapax i l'Associació per a les Nacions Unides van organitzar la celebració del **Dia Internacional de la Llengua Materna** (21 de febrer) el diilluns 23 de febrer, al Centre Internacional de Premsa de Barcelona, amb una taula rodona entorn de la «Globalització i diversitat lingüística». Els ponents van ser: Marta Pesarrodonna, escriptora; Carles Duarte, director de la Fundació Jaume I; i Carles Torner, coordinador del Comitè dels Drets Lingüístics.

Dins del Fòrum Barcelona 2004, del 20 al 23 de maig, es va dur a terme el diàleg **Diversitat lingüística, sostenibilitat i pau**, que era al mateix temps el Xè Congrés Linguapax. La conferència inaugural va anar a càrrec de David Crystal, professor de la Universitat de Gal·les (Bangor). Cadascun dels temes va tenir dos conferenciants-ponents i diferents comunicacions. Diversitat lingüística va tenir com a conferenciants: Bernard Comrie, de l'Institut Max Planck d'Antropologia Evolutiva, i Nancy Homberger, de la Universitat de Pennsylvania; Sostenibilitat, Suzanne Romaine, de la Universitat d'Oxford, i Albert Bastardas, de la Universitat de Barcelona i Pau, Fernand de Varennes, de la Universitat Murdoch de Perth, Austràlia, i Miquel Siguan, de la UB.

Del 4 al 8 de juliol, es va celebrar la **XVII Trobada estatal de les Escoles Associades a la UNESCO** a El Ejido (Almeria). Linguapax va tenir el seu espai el dimarts 6 a la tarda, al costat de la resta de projectes específics (Atlàntic, Mediterrani, Patrimoni). En un primer moment, es va fer una taula rodona on els coordinadors dels quatre projectes –Flora Fondevila, Octavio Vicent, Àngel Morillas, Dolors Reig– van presentar les línies bàsiques dels projectes i, en un segon temps, es va dur a terme la trobada anual estatal del professorat de cadascun dels projectes.

TROBADES D'ALUMNAT

IV Trobada d'alumnes de primària

El divendres 13 de febrer es va dur a terme al Seminari Martí Codolar de Barcelona. L'alumnat participant va ser un grup-classe de 5è del CEIP Escola Bellaterra, del CEIP Marinada – S. Espriu i de l'Escola Viroloi.

Com en edicions anteriors, la jornada es va iniciar amb dinàmiques de presentació, coneixement i confiança, de manera que l'alumnat es coneixés i es poguessin formar tres grups de treball amb alumnat dels tres centres participants. Dins del que són activitats de les unitats Linguapax es va fer «La inundació», «El restaurant del món» i la simulació d'una Assemblea General de les Nacions Unides. L'avaluació de la jornada es va fer seguint la tècnica de «El gran basar». La valoració per part de l'alumnat va ser altament positiva i coincideix amb la que en va fer el professorat.

Dels seixanta vuit alumnes participants, trenta s'ho haguessin endut tot del «gran basar», i d'aquests, set no haguessin deixat res. La resta matisava la seva tria en aquest basar imaginari que suposàvem havia estat el conjunt d'activitats de tot el dia. Els «productes» més ben valorats van ser «El restaurant del món» i «La inundació».

III Trobada d'alumnes de secundària

El divendres 12 de març es va fer la trobada d'alumnat de secundària. El dia era molt especial perquè va ser l'endemà dels atemptats de Madrid. Això va fer modificar el contingut i la durada de la sessió. El lloc també va ser el Seminari Martí Codolar i els participants van ser l'Escola Viroloi, l'IES Serra de Marina de Premià de Mar i l'IES Matadepera, cada un d'ells amb un grup-classe de 2n d'ESO i amb dos professors acompanyants.

Amb el grup de secundària es va seguir la mateixa línia d'actuació: dinàmiques de presentació, activitats Linguapax i avaluació de la jornada. Tot, però, molt compacte atès que des del Departament d'Educació s'havia donat l'ordre d'acabar les activitats educatives a les dues del migdia. Segurament per això, l'alumnat es va queixar del poc temps que havia tingut. El que més bé van valorar va ser les dinàmiques inicials, i pel damunt de les activitats concretes, el fet d'haver pogut fer nous amics. L'avaluació destaca el fet d'haver tingut ocasió de fer amics, l'haver realitzat una sèrie d'experiències i l'haver rebut informacions i coneixements. Un dels participants va deixar escrit: «Aquestes activitats han estat molt bé, perquè aprens a compartir, dialogar, coneixes gent, i també comparteixes idees i opinions». Tot plegat ens permet constatar la necessitat i l'interès de continuar fent aquestes trobades

EXPERIÈNCIES DELS CENTRES

Com a continuació del treball iniciat el curs 2002-2003, aquesta primavera hem pogut tenir a les mans els contes viatgers, en paper i en CD-ROM. Durant tot el procés s'ha comptat amb el suport de l'AMPA de l'escola i de l'Ajuntament de Cerdanyola. El títol general d'aquesta experiència és: «El conte viatger. Un pont entre l'Atlàntic, el Cantàbric i el Mediterrani», degut al treball conjunt de tres escoles de primària de

Pontevedra, Bilbao i Cerdanyola del Vallès. Els contes editats per l'Escola Bellaterra són: «Aitor i els seus amics», «El pit-roig», «Eugaca», «Iñaki», «L'amable bruixa del llac» i «Les aventures d'Iñigo». El text dels contes és de l'alumnat de cicle mitjà, i les il·lustracions són dels d'Educació Infantil i cicle inicial. Al voltant dels contes s'ha fet una exposició de textos i d'il·lustracions, una jornada lectora a la qual van participar

també els pares i les mares i, per Sant Jordi, un concert sobre «Músiques dels tres mars». Aquest treball en quatre llengües –català, castellà, euskera i gallec– ha merescut un dels premis d'alumnes del Baldiri Reixac 2004, el qual els va ser lliurat el 6 de juny, de mans del conseller en cap, Josep Bargalló, a l'Espluga de Francolí.

CEIP Escola Bellaterra de Cerdanyola del Vallès

L'escola de El Masnou va recollir totes les salutacions del Dia de la Llengua Materna ens uns llibrets elaborats pels mateixos alumnes. La salutació: «Bon dia. Em dic A i us saludo en la meua llengua materna B», la podem llegir en

quinze llengües i en cinc alfabetos diferents.

A la pàgina 16 de la revista *APA Marinada Salvador Espriu*, corresponent al desembre del 2003, trobem un seguit de refranys en català, castellà, anglès, francès i ale-

many, entorn del tema dels diners. I al número corresponent al maig del 2004, podem llegir: la referència a la celebració del DENIP, la participació de l'escola a la IV Trobada Linguapax d'alumnes de primària, i l'activitat del Dia Internacional de la Llengua Materna.

CEIP Marinada – Salvador Espriu de El Masnou

Ens han fet arribar dos crèdits d'ètica que duen per títol «Els altres i jo». Ambdós proposen treballar conceptes com: la convivència, la salut del planeta, la interdependència, els prejudicis, l'alimentació i la fam, el consens... A més d'altres activitats, n'hi inclouen dels

quaderns Linguapax: «Sabem el que no sabem?», «Si un extraterrestre un dia ...», «L'informe del Planeta 5» i «Com fer hamburgueses amb els boscos» de la unitat *Vivim en un sol món*; «Les ulleseres», «Fantasia i realitat», «La fugida», «El camí de les llàgrimes»

i «Les dones al món», d'*Imatges i estereotips*; «El judici del rusc», «El secret de Momo» i «El Loco», de *Convivre amb els altres*. Aquestes activitats es van combinar amb notícies d'actualitat publicades en els diaris en forma d'articles, entrevistes, notícies, etc.

Centre Escolar Empordà de Roses

El divendres 6 de febrer, l'Escola el Virolai ha fet la seva jornada de portes obertes amb el lema «Iguals i diferents» i com a subtítol, un proverbi mexicà: «Tots venim del mateix fang però de diferent motlle». Com cada any, ha estat una

jornada ben completa: tallers, exposicions, xerrades, taula rodona, danses, músiques i maquillatges del món, i enmig de tota la programació «El restaurant del món», i com a cloenda «El riure, patrimoni de la humanitat».

Més endavant, el divendres 14 de maig, han celebrat els seus jocs florals. I en el vessant de producció escrita, trobem enguany el crèdit «Apadrinament de llengües».

Escola Virolai de Barcelona

Aquest institut de la província de Sevilla va celebrar la dissetena edició de la Setmana de la Llengua, del 16 al 20 de febrer, sota el lema «Immigració, integració. No esclavatge». El Departament d'An-

glès hi va tenir un paper important atès que va dur a terme una sèrie d'activitats específiques al voltant d'infància i treball, infància i esclavitut, amb alumnat de segon cicle d'ESO i de Batxillerat. A més a

més, de les taules rodones i les conferències planificades, es va organitzar un concurs literari que va consistir a crear un poema, un relat breu o una reflexió en prosa entorn del tema exposat.

IES Alixar de Castilleja de la Cuesta

Aquest centre ha dut a terme una sèrie d'activitats sota el títol general «Activitats i xerrades contra el racisme i la xenofòbia». La idea va partir d'una proposta del Consell Comarcal del Maresme i va servir-los per continuar el que ja

havien iniciat al Pla d'Acció Tutorial i que havien extret, entre d'altres, dels quaderns Linguapax. El punt de partida va ser el còmic «El mes del Drac» i consistia a dur a terme xerrades i jocs, dins l'hora de tutoria. Aquesta acció els ha

permès tractar: la immigració, els conflictes bèl·lics que hi ha al món, la violació dels drets humans, el paper de les multinacionals, la solidaritat.

IES Cristòfol Ferrer de Premià de Mar

L'institut de Matadepera ha volgut deixar constància escrita, per segon any consecutiu, dels treballs guanyadors dels Jocs Florals Sant Jordi. En una publicació exquisi-

da de cinquanta dues pàgines presenta els treballs guanyadors de les modalitats següents: narració, poesia, dibuix, fotografia i invents. Les llengües que s'estudien i es

parlen a les aules de l'institut són presents en la publicació, de manera que hi trobem vint pàgines de producció en català; setze, en castellà; cinc, en francès; i dues, en anglès.

IES Matadepera

La Institució Montserrat ja fa temps que va fer una aposta per la poesia, i una manera d'explicitar-ho és participant en Poesia en acció. Aquest any, han traspassat fronteres enviant treballs del seu alumnat al Japó. L'associació UNESCO de Meguro, al Japó,

per celebrar el seu 50è aniversari, s'ha proposat recollir poemes entorn de quatre grans temes: «Desitjant la pau», «Somni», «Esperança», «Amor». Els poemes s'havien d'enviar en la llengua materna i, sempre que fos possible, traduïts a l'anglès o al francès. Des

de la Institució Montserrat hi van enviar els poemes següents: «El meu amor blanc d'hivern», «Nit i dia, tristesa i alegria», «Revivint el passat», «Per què tu?». Tots ells d'alumnes de segon cicle d'ESO.

Institució Montserrat de Barcelona

BIBLIOGRAFIA

- CAIRETA, MARINA I BARBEITO, CÉCILE: *Introducció de conceptes: pau, violència, conflicte*. Quaderns d'Educació per a la Pau. Escola de Cultura de Pau. UAB.
- 21 de febrer: *Dia Internacional de la Llengua Materna* (2004). Dossier elaborat per l'Associació per a les Nacions Unides a Espanya i l'Institut Linguapax. Centre UNESCO de Catalunya.
- FARRÉS, JORDI I SAURINA, MERCÈ (2004): *En to de pau: una literatura carregada d'esperança (Res de nou a l'Oest, L'amic retrobat i L'ombra del Stuka)*. Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa. SEDEC. Departament d'Ensenyament.
- ORSENA, ERIK (2004): *La gramàtica és una dolça cançó*. Ed. Proa.
- TUSON, JESÚS (2004): *Patrimoni natural. Elogi i defensa de la diversitat lingüística*. Biblioteca Universal Empúries. Ed. Empúries.

Per a més informació:
Institut Linguapax
Centre UNESCO de Catalunya
Mallorca, 285
08037 Barcelona
telèfon: 934 589 595, fax: 934 575 851
adreces electròniques: centre@unesccat.org / info@linguapax.org
webs: www.unescocat.org / www.linguapax.org